

SLUZIGER KRONIEK

JAARGANG NR. 29 | NUMMER 87 | DECEMBER 2019

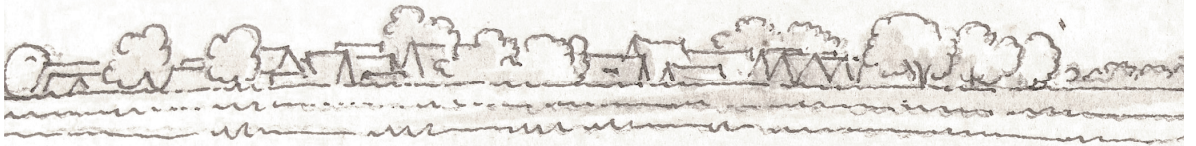

Tijdschrift van de Historische Vereniging Zwartsluis over de geschiedenis van Zwartsluis, Baarlo, De Velde, Zwartewaterklooster en Zandbelt en Schutsloot

www.historiezwartsluis.nl

Luaran setan geris, Kanyasean, 29 Juni.

Inhoud

- 2 **Mededelingen bestuur**
Cees Berens
- 3 **Van de redactie**
Geert Doosje
- 4 **Ons gebouwtje heet nu “Achter de Wal”**
Thijs Oosterhof
- 6 **De Buisman-schepen**
A.R. Koppejan, bewerkt door redactie
- 18 **Polderjongen**
Alle Elbers
- 20 **Middenposter: Fortresse Zwartsluis,
vanaf het Zwartewater, 1685**
Albert Greveling/ Thijs Oosterhof
- 23 **Zwartsluis...ik weet nog hoe het was**
Roelie Loois-Dragt
- 28 **Buismanbank in de schijnwerper**
Afke Oosterhaven
- 30 **Mijn oorlogsjaren**
Cor Appelo
- 36 **5 september 1944: Dolle Dinsdag in de SLUUS**
Herman Ridderinkhof
- 38 **17 november 1944: in de SLUUS**
Herman Ridderinkhof

Mededelingen bestuur

Als u dit leest is het al weer bijna 2020, een jaar dat in het teken staat van 75 jaar bevrijding. We hebben dit jaar contacten gelegd met onze zusterverenigingen uit Zwartewaterland en hopen in april 2020 met een gezamenlijk uitgave van onze Sluziger Kroniek uit te komen.

Begin 2021 zullen er twee bestuursleden (penningmeester en archief beheer) aftredend en niet meer herkiesbaar zijn. Wij zoeken voor ons bestuur mensen die het leuk vinden om vrijwilligerswerk te gaan doen voor onze vereniging. Heb je interesse in een van deze functies, of iets anders, kom dan eens binnen tijdens een bestuursvergadering in ons gebouw "Achter de Wal". De vergaderingen staan gepland op de laatste maandagen van de maand.

Op 11 september jongstleden hebben wij onze ledenavond gehouden over het onderwerp "De dam die dijk genoemd wordt". De opkomst was boven verwachting. Ook hebben we op deze avond nog nieuwe leden mogen verwelkomen.

De eerstkomende ledenavond wordt gehouden op DINSDAG 21 januari 2020, aanvang 20.00uur in Sluuspoort. Deze avond komt Maritiem archeoloog Wouter Waldus een lezing geven over de berging van de IJsselkogge. Wouter Waldus was projectleider bij de berging van de IJsselkogge waarbij de HEBO uit Zwartsluis een belangrijke rol speelde.

Op de Zwartsluizer zaterdag hebben wij tijdens de braderie weer met onze kraam bij ons gebouw gestaan. Door het slechte weer was de aanloop minder dan op "Zwartsluis onder Zeil". Nu waren er echter meer bezoekers uit Zwartsluis zelf en ook nu was er veel belangstelling voor de boeken met geboortekaartjes. Menigeen vond het leuk zijn of haar eigen geboortekaartje terug te zien.

Er zijn nog steeds jaarkalenders van 2020 met mooie foto's uit Zwartsluis te koop. Wees er snel bij, want op = op. Misschien een leuk cadeau suggestie voor onder de kerstboom. De kalenders kunt u bestellen door een email te zenden aan info@historiezwartsluis.nl. De kosten van deze kalender zijn € 5,- per stuk.

Het bestuur

MEDEDELING CONTRIBUTIEVERHOOGING OP LAATSTE PAGINA.

Van de redactie

Beste lezers en lezeressen,

De tijd vliegt. We zijn al weer toe aan de laatste uitgave van de Kroniek van 2019. Dat betekent dat we ons best doen om een inhoud te verzorgen, die het waard is om “onder de kerstboom” te lezen. Vandaar weer een gevarieerd aanbod. Variërend van een stuk geschiedschrijving over Buisman. Van expositie in de Sluispoort van de rijke verzameling van Freek Kuipers tot het geschiedkundige deel over de Buisman-vloot. Het eerste is zeker een bezoek waard! De Buisman vloot is meer een historische verwerking van gegevens.

Een nieuwe rubriek vindt het levenslicht met de bijdrage van Roelie Loois-Dragt, thans woonachtig in Huizen (NH). We hadden bedacht, dat het leuk zou zijn, wanneer oud-Sluzigers, die jaren geleden ons mooie dorp achter zich hebben gelaten, een terugblik zouden willen geven op hun herinneringen aan hun jeugd. Een mooiere start konden we ons niet voorstellen. Leuk en onderhoudend. Misschien dat u nog meer mensen kent of weet, die bereid zouden zijn op hun eigen wijze ons een inkijkje gunnen in hun herinneringen.

Daarnaast zijn we bezig met het interviewen van mensen, die uit eigen herinnering kunnen putten, hoe hun belevenissen waren tijdens en direct na de tweede wereldoorlog (de bevrijding). Ontroerend wat je dan allemaal te horen krijgt en wat een inspiratie om het grote goed van vrijheid en democratie te koesteren. Een artikel publiceren we al als voorproefje. Dit gaat over Appelo. In de bijdrage van de voorzitter van de Historische vereniging maakt hij u deelgenoot van zijn zorgen over de samenstelling van het bestuur. Twee bestuursleden hebben hun aftreden aangekondigd en tot dusver hebben zich geen nieuwe kandidaten gemeld. Graag wil ik een oproep doen, om u aan te melden. Enig historisch besef is van belang. Een stille wens van ondergetekende is, dat kandidaten het dialect op zijn minst kunnen verstaan. Spreken zou nog mooier zijn, want dit cultureel erfgoed is het ook waard bewaard te worden!

De redactie wenst u allen fijne kerstdagen en een voorspoedig 2020, het jaar, waarin we samen met de historische verenigingen van Hasselt en Genemuiden komen met een speciale bijdrage, die staat in het licht van 75 jaar bevrijding.

*Geert Doosje,
eindredacteur.*

Ons gebouwtje heet nu “Achter de Wal”

De Historische Vereniging heeft aan haar archief-, bezoekslocatie, bestuursactiviteiten en werkruimte aan de Grote Kolksluis (Handelskade 2), de naam “Achter de Wal” gegeven. Een prachtig gevelbord prijkt, zeer in het oogspringend, aan de gevel. Door sponsoring is dit mogelijk geweest, waar de vereniging heel blij mee is. Ons post- en contactadres blijft “Sluispoort”, Handelskade 25.

De Handelskade werd vroeger in de volksmond, en nu soms nog door oudere Sluzigers, Achter de Wal genoemd. Er was daar, in langvervlogen jaren, geen straat. Op sommige plaatsen was enkel een smalle doorgang naar de waterkant. Een groot gedeelte werd in beslag genomen door tuinen, stukken weiland en erven van de huizen die in de Marktstraat stonden. Aan het eind was het Metselaarsgat (het begin van de gracht rondom de vroegere vesting); men kon hier niet het hoekje om naar de Zomerdijk. Zie kadasterkaart 1832 (hisgis.nl).

De benaming “Achter de Wal” moet wel heel oud zijn, gezien de volgende redenering. “Achter de Wal” kun je volgens de letter alleen maar zeggen vanaf het water. Dan is het de verhoogde vestingwal geweest, waarachter de vesting Swartesluys lag. Bijzonder dat deze naamgeving zo lang, door overlevering,

is gebleven onder de Sluzigers. Waarschijnlijk is, na de ontmanteling van de vestingwal, de aarde gebruikt voor het ophogen van het aangrenzende gebied.

Midden 19e eeuw werd er een openbare school gebouwd, tussen Pottenbakkersstraat en het later gebouwde gemeentehuis. Verdere bebouwing vond plaats na de aanleg van de Grote Kolksluis, gereed in 1879. Men kon daarna ook spreken van een handelskade. Er was altijd grote bedrijvigheid door het laden en lossen van schepen. Veel schepen werden vaak aan de kade gelegd om inkopen te doen, onderhoud of reparatie uit te voeren of om te wachten op beter weer voor de overtocht over de Zuiderzee. Daar lagen ook de schepen voor de aardappelhandel en beurtschepen voor het vrachtvervoer over water. Meerdere tuigerijen, waaronder de bekende, grote tuigerij van Flip Jalink (later SNS-bank en Sluuspoort). Aan het eind van "Achter de Wal" was de aanlegplaats van de Fortuna, de stoomboot die heen en weer voer tussen Zwartsluis en Meppel. De Meppeler nachtboten en de Paul Krüger, die diensten hadden op resp. Amsterdam en Rotterdam, visa versa, legden aan om personen en goederen te vervoeren. Verder waren er aan deze kade nog tal van andere bedrijven en winkels gevestigd. Niet te vergeten zijn de talloze binnenvaartuigen die hier in de Grote Kolksluis zijn geschut; in de hoogtijjaren jaarlijks zo'n 20.000! Het bruiste hier van het leven in die dagen en Sluzigers gingen graag een kijkje nemen. Na de aanleg van de Meppelerdiepkeersluis in 1955 werd het hier stukken rustiger.

Nadat de Handelskade een doorgaande straat werd, is de kade enkele malen verbreed. In 1970 waren er plannen vanuit de gemeenteraad om Handelskade om te dopen naar "Achter de Wal", echter is dat er nooit van gekomen.

Thijs Oosterhof

Overgenomen uit het tijdschrift
De Blauwe Wimpel, april 2018

De 'Herman Buisman' tijdens de proefvaart op 5 oktober 1955. Foto: coll. J. Spek.

De Buisman-schepen

Vele ouderen onder ons herinneren zich nog wel de kleine blauwe blikjes 'Buisman'.

Wie is daar niet mee opgegroeid? Om de koffie wat pittiger van smaak te maken werd er in vroeger tijd in vrijwel iedere huiskamer aan de gemalen koffie een schepje 'Buisman' toegevoegd. 'Buisman' is tegenwoordig onder de naam 'Buisman Aroma' in allerlei varianten verkrijgbaar en is nog steeds dé smaakmaker voor koffie. Minder bekend is dat een aantal leden van het familiebedrijf Buisman ook in schepen investeerde, en op den duur zelfs een paar eigen rederijen bezat! Deden de Buismans dat uit winstbejag of pure liefdeberij? Naar mijn gevoel hadden zij echt belangstelling voor de scheepvaart en was het een soort liefdeberij.

Een greep uit Buisman's beroemde blikjes koffiestroop.
Foto: A.R. Koppejan.

Enige genealogie

Herman Buisman werd geboren in 1818 te Hasselt en overleed in 1871 te Zwartsluis. In 1838 huwde hij met Geertruida Jenetta Meyer. Het huwelijk bracht vier kinderen voort: twee meisjes en twee jongens. De jongens waren Derk (1844 – 1911) en Roelof (1850 – 1897). Met Derk zetten we de geslachtslijn voort.

Derk huwde in 1869 met Geertje van der Woude. Dit huwelijk bracht zeven kinderen voort: vier jongens en drie meisjes. In het latere scheepvaartgebeuren hebben hun zoons Herman (1870 – 1940) en Roelof (1877 – 1961) de grootste rol gespeeld. Verder is bekend dat Roelof in 1905 huwde met Geertje van Eijken en het huwelijk de twee dochters Geertje en Gesina voortbracht.

De historie van Buisman

Tijdens de Franse tijd had Napoleon het Europese continent verboden handel met Engeland te drijven. Deze boycot is de geschiedenis in gegaan als het Continentaal Stelsel. Een beperkte hoeveelheid koloniale producten, zoals koffie, die Engeland naar Nederland smokkelde werden daardoor duurder en zochten de handelaren naar een vervangend middel. Het bleek dat de ge-roosterde wortel van de cichorei plant de beste vervanger voor koffie werd. Koffie hiervan gezet smaakte echter bitter. Ook toen de echte koffie – toen nog een echt luxeproduct – weer volop verkrijgbaar was bleef men de goedkopere cichorei gebruiken. Om de van cichorei gebrande koffie smaakvoller te maken zochten de koffiebranders naar toevoegsels.

Ook grossier en koffiebrander Herman Buisman (1818) uit Zwartsluis deed hieraan mee en het bleek dat het branden van kristalsuiker met nog wat andere toevoegsels de oplossing bleek te zijn voor het smaakprobleem. Aldus legde Herman Buisman op 9 augustus 1867 in Zwartsluis het fundament voor het bekende bedrijf: Buisman. De grossier en koffiebrander 'brandde' die dag uit kristalsuiker zijn eerste smaakmaker aan de koffie; Buisman's koffiestroop was geboren.

Zijn zoon Roelof (1850) verbeterde het recept en zie daar, de blikjes 'Buisman Gebrande Suiker' waren uit vele huishoudens niet meer weg te denken. Ook in de echte koffie werd het veel gebruikt. Een half theelepeltje 'Buisman' eraan toegevoegd gaf en geeft de koffie nog steeds iets meer 'pit'.

De schepen

In Zwartsluis waren er in vroeger tijd nogal wat reders, schippers en kapitein-eigenaren. Vaak werden die gefinancierd door familie, particulieren en bedrijven. Ook Roelof Buisman (1877-1961), een zoon van Derk en kleinzoon van Herman, die al in 1897 – op 20-jarige leeftijd – aan het roer stond bij de fabriek, was zo iemand. Op chronologische volgorde volgen hieronder de

schepen waarin deze Roelof een aandeel had, een lening of een hypotheek verstrekte of volledig in eigendom had. Als tweede komt Roelof's broer Herman (1870) als investeerder in beeld. Dan waren er nog een tweetal personen, de wed R. Buisman-Groot en ene J.M. Buisman, die we met de in ons bezit zijnde genealogische gegevens niet hebben kunnen plaatsen. Om privacy redenen en respect tegenover de huidige familie Buisman hebben we de leningen, geldbedragen en investeringen waar het om gaat weg gelaten. Aanvankelijk verstrekten zij renteloze leningen, maar wel met als voorwaarde dat als de schepen naar een scheepswerf moesten deze reparaties door de werf van Van Goor & Spiekman te Zwartsluis gedaan moesten worden.

Vooruitlopend op hetgeen hieronder vermeld staat bezat Buisman op een gegeven moment drie volwaardige rederijen, waarin één of meerdere schepen in onder gebracht waren. Die rederijen heetten de N.V. R. Buisman's Koninklijke Fabriek van Gebrande Suikerpoeder, de N.V. Kustvaartonderneming 'Zwartsluis' en de Rederij 'Fortuna'.

Johanna

Bekend is dat Roelof op 18 augustus 1927 een lening verstrekte aan schipper Johan van Dijk uit Genemuiden voor de in 1896 als 'Nieuwe Zorg' gebouwde tjalk 'Johanna'. Het schip mat 108 ton en was uitgerust met een zijschroef.

Op 28 april 1933 kwam

het, onder de naam 'Avontuur', helemaal op Roelof's naam te staan. Al op 15 juni 1933 verkocht hij het weer en kwam er een eind aan de participatie in dit tjalkje. Na nog gevaren te hebben onder de namen 'St Don Bosco II', 'Willemina' en 'Don Bosco' werd het op 30 januari 1989 bij het Kadaster uitgeschreven.

*Schoorsteenlogo en rederijvlag van Buisman.
Coll. J. Spek.*

Hoop op Zegen

Het tweede scheepje waar hij geld in stak was de 65 ton grote bolpraam 'Hoop Op Zegen', die in 1905 als 'Ziet op U zelf' te Veendam gebouwd werd. Na een aantal eigenaarswisselingen verstrekte hij op 20 september 1929 een lening aan schipper Roelof Lowijs uit Hoogeveen. Ook dit scheepje kwam op 1 april 1938 geheel op zijn naam te staan. Het was echter niet te achterhalen hoelang hij het in bezit heeft gehad. Wel is bekend dat het op 24 maart 1994 door het Kadaster ambtshalve werd doorgehaald.

Ida Westers

Het derde schip waar hij in participeerde was het in 1935 gebouwde zeeschip 'Ida Westers'. Het casco werd in Engeland gebouwd door R. Cock & P.K. Harris te Appledore. De opdrachtgever ging failliet, waarop de toekomstige eigenaar en reder Jan Westers uit Groningen het kocht. Deze liet het naar Zwartsluis slepen, alwaar het door Van Goor & Spiekman afgebouwd werd. Het mat 498 bruto registerton (Brt) met 675 ton draagvermogen (Dwt), voortgestuwd door een 300 pk Deutz en destijds de grootste coaster van Groningen.

Op 17 januari 1936 kwam het op naam van voornoemde Jan Westers te staan. Alles wijst er op dat Roelof dit schip voor een groot deel financierde, omdat hij als enige schuldeiser op 25 januari 1936 een aanmerkelijk geldbedrag ter beschikking stelde. Merkwaardig is dat de 'Ida Westers' aanvankelijk een binnenvaartbrandmerk had, maar al op 1 juli 1936 van een zeevaartbrandmerk werd voorzien. Waarom dat zo gegaan is, is ons niet duidelijk geworden. Verder wijzen de papieren uit dat Roelof er op 10 juli 1936 weer een aanmerkelijk bedrag in stak.

Op 29 september 1937 werd het uitgeschreven, omdat het naar Venezuela werd verkocht. Na een aantal eigenaarswisselingen werd het in 1995 door Lloyd's uitgeschreven.

*De nieuwe 'Ida Westers' aan de Handelskade, Zwartsluis.
Duidelijk een schip met Britse kenmerken. Foto: coll. G.J. Mulder.*

Roelof's dochter Geertje trouwde in 1930 met Michiel Jan Christiaan Olland, deze was eigenaar/directeur van de instrumentenfabriek Olland N.V., destijds gevestigd te De Bilt. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren; in 1935 dochter Henriette en in 1937 zoon Rolf. De volgende schepen die Roelof al dan niet gedeeltelijk financierde werden naar zijn kleinkinderen vernoemd.

Henriette

De coaster 'Henriette' werd in 1936 gebouwd door de Gebr. Van Diepen uit Waterhuizen voor rekening van schipper Eerke Eerkens uit Groningen. Het schip mat 262 Brt met 325 ton Dwt en werd voortgestuwd door een 195 pk Deutz. Grappig is dat er in de oude administratie van het Kadaster ook nog 'hulpzeiltuig' bij vermeld werd! Een lening van ongeveer driekwart van het bouwbedrag werd door Roelof verstrekt, het resterende bedrag werd door de bouwwerf verstrekt.

Verder is bekend dat ze als 'Henriette' nog eigendom van de Staat der Nederlanden is geweest, en voorts heeft het ook nog gevaren onder de namen 'Twente' en 'Anholt'. Op 6 januari 1966 is het als 'Ernst Uwe' naar Hamburg verkocht. In 1972 ging het naar Bangladesh en het werd in 1975 te India gesloopt.

Rolf

De 'Rolf' werd begin 1940 op de werf van de Gebr. Van Diepen uit Waterhuizen op stapel gezet voor de N.V. motorschip 'Rolf' met als geldschieters / aandeelhouders Jan Westers, Roelof Buisman en Scheepswerf Van Diepen. De 'Rolf' mat 400 Brt met 565 ton Dwt en werd voortgestuwd door 400 pk Deutz. Dit eigendom was maar van korte duur, want nog vóór de proefvaart werd het al verkocht aan Hendrik Willemse, reder te Voorburg. Het behield de naam 'Rolf' tot 16 oktober 1950, toen werd het de 'Westpolder'.

Op 10 juni 1960 werd het de 'Cito' voor twee eigenaren: Hendrik Paap en Writser Jannes van Wijk. Op 18 september 1967 werd het uitgeschreven, omdat het onder Panamese vlag werd gebracht. Op 21 mei 1969 ging het als 'Peace' naar Israël en werd omgebouwd tot radio-zendschip. Op 2 december 1993 werd het doelbewust tot zinken gebracht.

Tussen de 'Henriette' en de 'Rolf' door financierde Roelof nog twee schepen, dit waren de 'Arend' en de 'Ransel', waarvan hier de gegevens volgen:

Arend

De 'Arend' werd in 1921 als zeegaand sleepschip 'R.A.S.M. II' door de Gebr. Van Diepen te Waterhuizen gebouwd voor Jan Salomons, directeur van de Rotterdamsche Algemeene Scheepvaart Maatschappij. Het mat 346 Brt met 600 ton Dwt. Op 11 maart 1927 kreeg het een nieuw brandmerk en kwam het als 'Arend' op naam te staan van Salomons Rederij Bedrijf N.V., gevestigd te

Het voormalige sleepschip 'Arend', nu als motorschip 'Frederik' in de tweede wereldoorlog te Engeland. Foto: coll. R. Broere.

Rotterdam. Op 1 mei 1936 kwam het op naam te staan van Roelof Buisman en Jan Westers, beiden voor de helft eigenaar. Hierop volgde ombouw tot motorschip.

Op 22 januari 1938 verkochten ze het weer en kwam het als 'Frederik' op naam te staan van Geert Reumer, scheepskapitein te Kampen. Op 25 januari – toen het dus al in bezit was van Geert Reumer – verstrekte Roelof hem nog een extra lening. Op 7 januari 1951 zonk het ter hoogte van IJmuiden en het werd pas op 1 februari 1954 uitgeschreven.

Ransel

De 'Ransel' werd in 1933 door de Gebr. Niestern te Delfzijl gebouwd voor Johannes Teerling, scheepskapitein te Delfzijl. Het mat 258 Brt met 353 ton Dwt en werd voortgestuwd door een 200 pk Brons. Op 16 november 1937 kwam het als 'Servus' op naam te staan van Roelof Buisman, Jetse Fokke de Groot, kapitein te Rotterdam en Hermanus van den Broek, reder te Rotterdam. Alle drie voor één derde eigenaar! Dan volgt er iets merkwaardigs: op 26 februari 1938 verstrekte Roelof tweemaal eenzelfde bedrag. Kocht hij die andere twee eigenaren hiermee uit? Het lijkt erop van wel.

Op 13 mei 1938 kwam het als 'Servus' op naam te staan de N.V. Motorschip 'Servus', gevestigd te Zwartsluis. De aandeelhouders waren: Wed. R. Buisman-Groot (een familielid?), Jetse Fokke de Groot en Hermanus van den Broek. Volgens mij heeft dit schip hem nogal wat geld gekost, want op 19 mei 1938

stak Roelof er weer een aanmerkelijk bedrag in. Op 28 september 1956 werd het uitgeschreven wegens verkoop naar Engeland. Verder is nog bekend dat het op 8 december 1959 ten zuiden van Wick is gestrand, doormidden gebroken en gezonken. Tot zover hetgeen letterlijk op naam van Roelof heeft gestaan en / of waar hij geld in heeft gestoken. Er waren echter nog meer 'Buismans' die investeerden in schepen. Op chronologische volgorde zullen we ze vermelden.

De 'Servus', de voormalige 'Ransel' te Rotterdam op 29 juni 1948. Foto: coll. J. Spek.

Caribe

Dan beginnen we met de 'Caribe'. Van dit schip waren bij het Kadaster geen gegevens voorhanden. Wel is bekend dat het in 1939 gebouwd werd voor een Zweedse opdrachtgever. Vanwege de oorlogsdreiging wilde deze het onder Nederlandse(!) vlag brengen, en aldus werd het ondergebracht in Rederij m.s. 'Rolf' met als eigenaren / aandeelhouders H.J. Olland, G. Kuur en J.M. Buisman (een familielid?), allen woonachtig te Zwartsluis en M. en H. Mulder te Haren. Het was 399 Brt groot met een Dwt van 560 ton en was net zo'n soort schip als de 'Rolf'.

Maar..., nog vóór het afgebouwd en opgeleverd werd, werd het naar Venezuela verkocht. Toch schijnt ook dat niet zover gekomen te zijn: uiteindelijk ging het toch weer naar Zweden. Dit schip heeft dus nooit een Nederlands brandmerk gehad en was daarom niet te vinden in het archief van het Kadaster.

Hollandia

Van de 'Hollandia' is het volgende bekend: het werd in 1903 als zeiltjalk te Zwartsluis gebouwd en mat 149 ton. Op 16 augustus 1930 kwam het op naam te staan als 'Hollandia' voor schipper Reinder van de Beld te Zwartsluis. Op 23 augustus 1930 verstreekte Herman Buisman een lening en op 10 juli 1937 kwam het helemaal op zijn naam te staan. Hij verkocht het al na een half jaartje, want op 14 januari 1938 kwam het, nog steeds als 'Hollandia', op naam te staan van schipper Hilbert Leibbinge te Zwartsluis. Volgens het hypotheekregister stak Herman er die dag nog eens een bedrag in. Verder heeft het nog

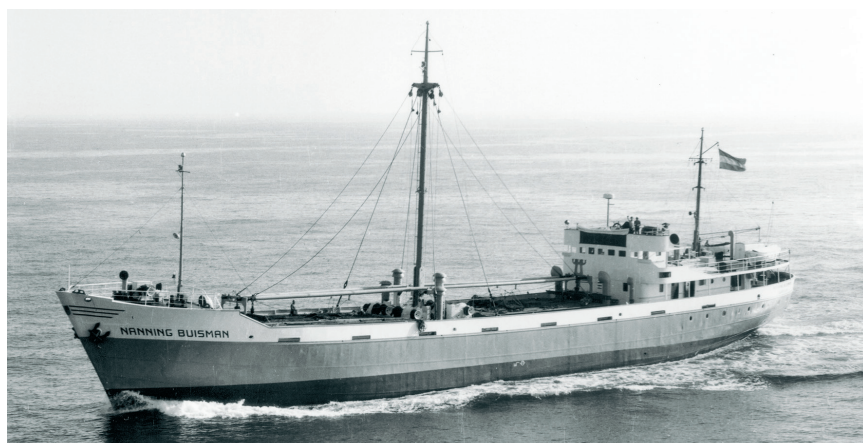
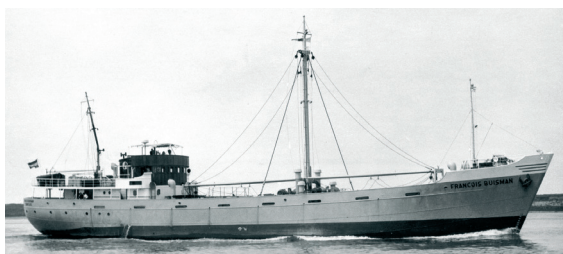
de namen 'Zeemeeuw', 'Vios' en 'Skirnir' gehad. Het is bij het Kadaster niet uitgeschreven, dus moet het nog ergens liggen.

De Ida

De 'Ida' werd in 1931 gebouwd door de N.V. Noord-Nederlandsche Scheepswerven te Groningen. Het mat 199 Brt met 240 ton Dwt en werd voortgestuwd door een 105 pk Brons. Ook dit schip werd nog uitgerust met hulpzeiltuig. Op 30 september 1931 kwam het als 'Ida' op naam te staan van Motorschip 'Ida' N.V., gevestigd te Rotterdam. Op 6 januari 1936 kwam het op naam te staan van Geert Kuur, schipper te Zwartsluis. Bekend is dat Herman Buisman op 9 januari 1936 voor deze aankoop een hypotheek / lening verstrekke. Op 26 februari 1940 stootte het in het Bristol Kanaal op een drijvend voorwerp of een onbekende rots, waardoor het gezonken is. Op 21 maart 1940 werd het uitgeschreven.

Francois Buisman en Nanning Buisman

De 'Francois' en de 'Nanning Buisman' kunnen wel in één adem genoemd worden. Het waren de voormalige 'Van Nievelt-coasters' 'Mirfak N' en 'Merak N', en werden in 1949 gebouwd door respectievelijk Bodewes Scheepswerven N.V. te Martenshoek en N.V.

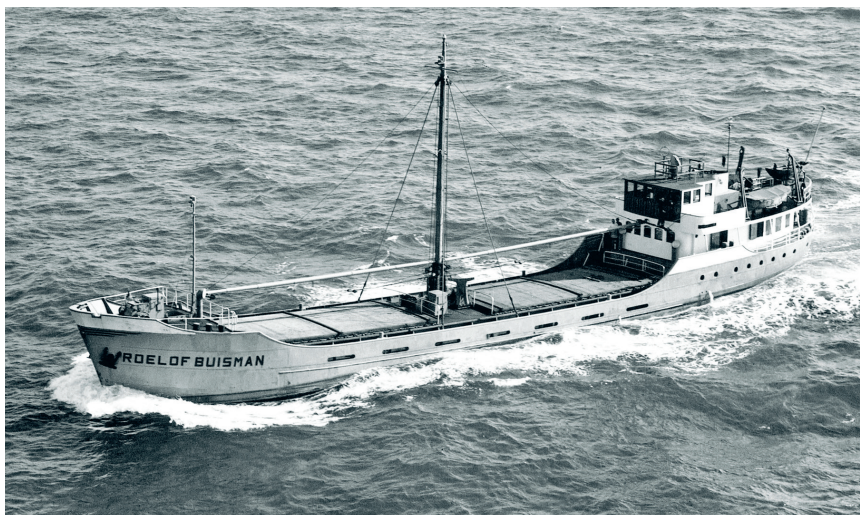

De 'Francois' (boven) en de 'Nanning Buisman'. Beide schepen nog met een 'open' bovenbrug. Voor die tijd al ouderwets. Foto: coll. J. Spek.

Scheepswerf Gebr. Van der Werf te Deest. Het waren prachtige shelterdeck-coasters, net onder de 500 Brt met een draagvermogen van een goede 800 ton. Beiden kwamen ze op 26 augustus 1963 op naam te staan van de N.V. R. Buisman's Koninklijke Fabriek van Gebrande Suikerpoeder (hierna steeds verkort weer te geven als Buisman's Fabriek), gevestigd te Zwartsluis. Dezelfde dag al kwam de 'Francois' op naam kwam te staan van Rederij 'Fortuna' te Zwartsluis, met drie aandeelhouders: Buisman's Fabriek, kustvaartonderneming 'Zwartsluis' (ook Buisman) en H. Appelo (de procuratiehouder van Buisman), woonachtig te Zwartsluis. Alle drie voor een derde aandeelhouder. Beide schepen werden beheerd door W.F. Kampman's Bevrachtingsbedrijf te Amsterdam. De 'Francois' werd op 16 juli 1969 uitgeschreven wegens verkoop naar Griekenland en de 'Nanning' werd al op 24 maart 1969 uitgeschreven, ook wegens verkoop naar Griekenland. 11 juni 1981 zonk de voormalige 'Francois' 100 mijl zuidwest van Cyprus. Van de 'Nanning' is bekend dat het in juli 1982 te Yemen opgelegd werd en in 1991 door Lloyd's uitgeschreven werd.

Roelof Buisman

De 'Roelof Buisman' werd in opdracht van Buisman in 1954 gebouwd door Scheepswerf 'Voorwaarts' te Hoogezand. Het mat 400 Brt met 510 ton Dwt, en werd op 13 april 1954 ondergebracht in de N.V. Kustvaartonderneming 'Zwartsluis' te Zwartsluis. Bij het Kadaster staat als enige aandeelhouder vermeld Buisman's Fabriek. Kampman zorgde voor het beheer. Op 4 december 1969 werd het uitgeschreven wegens verkoop naar Frans-Polynesië. In 1981 werd het op

De 'Roelof Buisman'. Foto: coll. J. Spek.

het eiland Fiji aan de ketting gelegd. Ergens in 1985 liep het schip na zware regenval vol water en zonk ter plaatse. Later is het wrak in dieper water afgezonken.

Herman Buisman

Hetzelfde verhaal als de 'Roelof'. In 1955 kwam ook dit schip van de werf 'Voorwaarts' te Hoogezand. De 'Herman' mat ook 400 Brt, maar had een draagvermogen van 492 ton. Dit schip werd op 29 september 1955 ondergebracht in de N.V. Kustvaartonderneming 'Zwartsluis' te Zwartsluis. Bij het Kadaster staat als enige aandeelhouder vermeld Buisman's Fabriek. Ook dit schip werd beheerd door Kampman. Op 1 maart 1966 werd het uitgeschreven wegens verkoop naar Fort de France (Martinique) en werd er een gastankertje van gemaakt. In 1985 werd er weer een droge-ladingschip van gemaakt en op 16 januari 1988 is het gestrand en gezonken.

Derk Buisman

De 'Derk Buisman' was het eerste nieuwbouw-binnenschip waarin ze investeerden. De 'Derk' werd in 1956 gebouwd door Schulte en Bruns te Emden. Dit schip was geschikt voor de afmetingen van de sluisen van het Dortmund-Eemskanaal en had een lengte van 67 meter en een tonnage van 944 ton. Op 5 juni 1956 kwam het op naam te

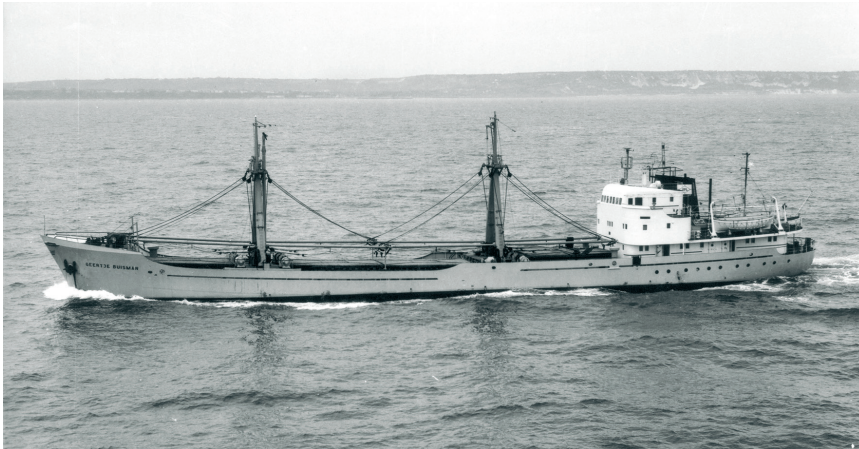

*Het binnenschip 'Derk Buisman' te Groningen.
Fotograaf: onbekend.*

staan van Roelof Buisman. Op 17 augustus 1967 kwam het als 'Derk Buisman' op naam te staan van Geertje Buisman te Hattem en Gesina Buisman te Zwartsluis. Op 18 januari 1968 deden zij het van de hand en daarna heeft het nog als 'Metho', 'Margrietha', 'Lutin II', 'Saggitarius' en 'Dinero' gevaren. Op 21 oktober 1996 werd het uitgeschreven wegens verkoop naar Duitsland. Toch kwam het als 'Jacqueline' spoedig weer terug onder Nederlandse vlag. Na nog een aantal eigenaarswisselingen werd het wegens sloop op 30 maart 2004 uitgeschreven.

Geertje Buisman

De 'Geertje' gaat de geschiedenis in als zijnde het eerste GHV-schip dat Buisman liet bouwen. In 1958 werd het gebouwd door Schulte en Bruns te Emden.

De 'Geertje Buisman'. Van dit type werden er vier gebouwd, waarvan er één voor Buisman bestemd was. Aan het schoorsteenlogo te zien vaart ze in charter voor de RFL, de Rotterdam Fruit Line. Foto: coll. J. Spek.

Ze mat 1900 Brt en dat betekende dat ze bemand moest worden met GHV-diploma's en er ook een radio-officier aan boord moest zijn. Het draagvermogen was bijna 3000 ton en er stond een 1700 pk Werkspoor in.

Op 6 november 1958 kwam het op naam te staan van Buisman's Fabriek en Kampman zorgde weer voor de rest. Op 25 mei 1970 werd dit prachtige schip uitgeschreven wegens verkoop naar het buitenland. Na een vijftal naam- en eigenaarswisselingen werd het december 2003 te Bulgarije gesloopt.

Gesina Buisman

Met de 'Gesina' besluiten we de reeks 'Buisman-schepen'. De 'Gesina' was ook een binnenschip. Deze werd in 1961 gebouwd te België door werf De Rupel te Boom. Het was 72 meter lang en mat 1085 ton. Op 21 juli 1961 kwam ze op naam te staan van de N.V. Kustvaart-onderneming 'Zwartslui',

De 'Gesina Buisman'. Foto: coll. H. de Groot.

gevestigd te Zwartsluis. Op 9 januari 1968 werd ze verkocht en kwam als motorbeunship 'Adriaan' op naam te staan van V.o.F. Raaijmakers & Zonen, gevestigd te Raamsdonksveer. Verder voer het nog onder de namen 'Hermathi', 'Reminke', 'Eé-Tru-Jé' en 'Emri', en is als zodanig nog steeds in de vaart.

Einde scheepvaartactiviteiten

In totaal dus zeventien schepen of waren het er achttien? We hebben namelijk ook nog een 'spookschip' gevonden; de coaster 'Patria' uit 1938, met als brandmerk 1822 Z GRON 1938 staat bij het Kadaster ook vermeld op de 'eigenarenkaart' van Herman Buisman. Toch blijkt uit niets dat hij in dit schip een aandeel had of eigenaar was. Er moet dus ergens een administratief 'foutje' gemaakt zijn.

Roelof, die samen met de procuratiehouder Henk Appelo, zich altijd bezig hield met de scheepvaartactiviteiten overleed in 1961 op 86-jarige leeftijd. Zijn schoonzoon, dhr. M.J.C. Olland die toen al jaren de leiding over de Fabriek had overleed in 1968, waarop zijn zoon Rolf hem opvolgde. In de scheepvaarttak werden verliezen geleden en in overleg met Henk Appelo besloot hij de schepen te verkopen. Als laatste werd in 1970 de 'Geertje' verkocht.

Tot slot het Buisman museum

Een moderne fabriek van Buisman staat er nog altijd in Zwartsluis, thans bekend als Royal Buisman, maar er zit echter geen Buisman meer in de directie. De Buisman-kenner en -verzamelaar bij uitstek in Zwartsluis is dhr. Freek Kuipers. Hij is een schipperszoon, die een grote hoeveelheid Buisman-parafernalia heeft verzameld. Johan Spek uit Anna Paulowna is een oud-marineofficier en ook zo'n verzamelaar. Hij legt zich echter meer toe op kennisvergroting en de elektronische apparatuur van de voormalige Buisman-schepen. Het is de bedoeling dat zij samen het museum nog wat gaan uitbouwen. Het museum heeft meer het karakter van een privéverzameling die toegankelijk is voor publiek en is te bezoeken na een telefonische afspraak op 0623 738121.

Bronnen:

Dhr. J. Spek / Anna Paulowna.

Dhr. F. Kuipers / Zwartsluis.

Dhr. A. Kroes / Hasselt.

Mevr. Will Bruins-Simons / Apeldoorn.

Website Royal Buisman / Zwartsluis.

Scheepsarchief Kadaster / Rotterdam.

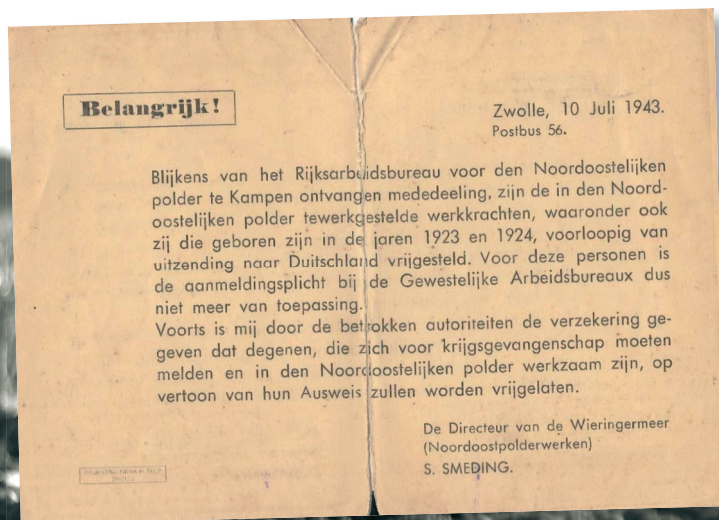
Stichting Maritiem Historische Databank.

Polderjongen

Tussen papieren van mijn vader vind ik een krantenknipsel. Boven het artikel een foto van een groep van ca. 50 personen. Op de achterste rij in het midden staat mijn vader: Jan Elbers (1920-2001). Er staat geen datum op het knipsel. Ik schat eind 80-er jaren. 'Polderjongens weer onder elkaar' is de titel. Het gaat over een reünie in hotel Saantje te Vollenhove van mannen die in de tweede wereldoorlog in de Noordoostpolder werkten.

De Noordoostpolder valt september 1942 in zijn geheel droog. Vanaf dat moment wordt het gebied ontgonnen. Ondanks de oorlogssituatie blijft het ontginningswerk in de Noordoostpolder gestaag doorgaan. Het in cultuur brengen van de polder is ook een Duits belang: de uitbreiding van het landbouwareaal zal de voedselvoorziening vergemakkelijken. De Noordoostpolder krijgt daarom een bijzondere status. Allen die hier werken worden vrijgesteld gesteld van de Arbeitseinsatz.

Bij de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken) te Kampen kan men zich opgeven. Na inschrijving meldt men zich aan bij een van de vele werkkampen. Ook mannen die redenen hebben om uit het zicht van de Duitsers te blijven melden zich aan. Noordoostpolder wordt 'Niet Over Praten' en ook: 'Nederlands Onderduikers Paradijs'. De mannen graven greppels en sloten, leggen beschoeiing aan langs de kanalen, leggen beplanting aan, doen werk in de ziekenbarak of op kantoor, enz..

Op 17 november 1944 gaat het mis. De SS grendelt de polder af en voert een grootscheepse razzia uit. Tweeduizend mannen worden gevangen genomen, duizend daarvan worden afgevoerd naar Duitsland.

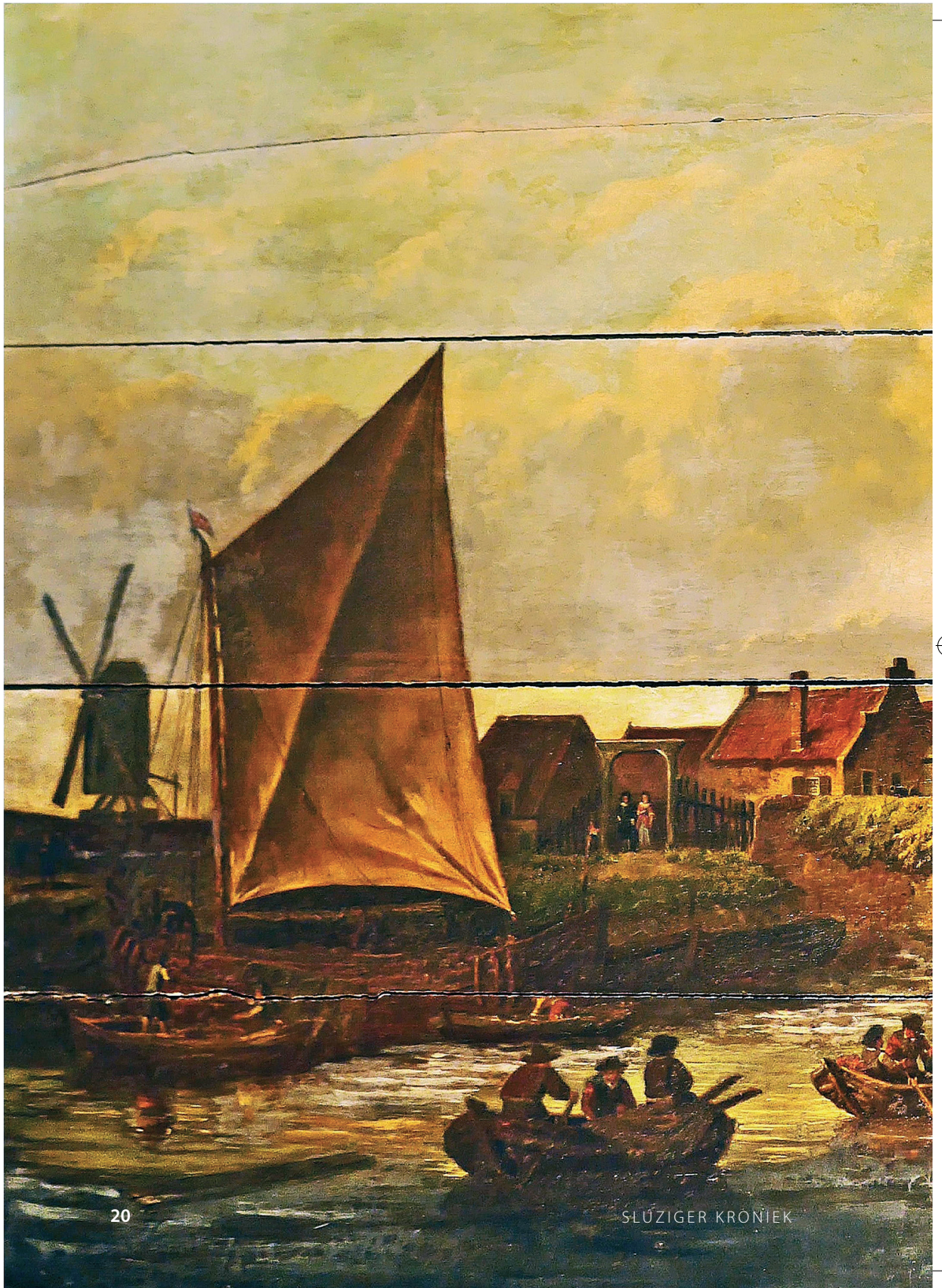
Jan Elbers wordt opgeroepen om zich 23 oktober 1939 te melden bij het 19e regiment infanterie te Hoorn. Zijn vader, Willem Elbers, dient prompt een verzoek in bij de minister tot vrijstelling. Zoon Jan kan wegens de zwakke gezondheid van zijn vader niet worden gemist in de zaak. Het werkt, Jan Elbers krijgt voor een jaar vrijstelling wegens kostwinnerschap. Daarmee ontloopt hij de oorlogshandelingen mei 1945. Maar vervolgens dreigt tewerkstelling in Duitsland. De polder biedt uitkomst. Vanaf april 1943 werkt hij als landarbeider in de polder. Uit de documenten die uit die periode bewaard zijn gebleven maak ik op dat hij veelvuldig verlof aanvraagt. De zwakke gezondheid van zijn vader wordt ook hiervoor in stelling gebracht. Ook meldt hij zich zelf meerdere malen ziek. En hij vraagt een aantal keren overplaatsing aan. Ik vermoed dat greppels graven hem niet zo lag.

Vanaf september 1944 werkt Jan Elbers vanuit kamp Vollenhove. Hoe hij de razzia heeft ervaren weet ik niet. Maar dat, en andere zaken, zullen zeker een onderwerp van gesprek zijn geweest tijdens de reünie in hotel Saantje.

Alle Elbers
elbers.alle@hetnet.nl

DIRECTIE VAN DE WIERINGERMEER
NOORDOOSTPOLDERWERKEN
KAMPEN.
Hiermede verklaren wij, dat J. Elbers
wonende te Swarts luis
vanaf 17-4 1944 t.m. 6-6 1944, als land-
arbeider werkzaam is geweest bij het in cultuur brengen der Noordoostpolder.
Ontslag werd hem op eigen verzoek verleend, wilens overpl.
M. J. v. Slooten
Stamnr. 453
K 2061 10.000-7-42
Directie van de Wieringermeer
(Noordoostpolderwerken)
Landbouwkundige Afd. - Cultuurtechn. Werken
Adm. ambt Te W. Model CA 69

Bronnen:
<http://www.nopinoorlogstijd.nl/reunie-onderduikers-1999/>
'Samenlevingsopbouw in de Noordoostpolder' Feike Boschma

Zie artikel op volgende pagina.

Fortresse Zwartsluis, vanaf het Zwartewater, 1685.

Meerdere keren is deze afbeelding in De Kroniek geplaatst. In verband met een mogelijke restauratie toch maar weer eens voor het voetlicht gebracht. Deze keer hebben we aandacht besteed aan een goede opname. Met indirect licht van een bouwlamp komt er duidelijk meer tekening naar voren. Oordeel zelf.

Geschetst vanaf de landtong in de grote bocht van het Buitenkwartier. De bocht waar het paadje was naar de Havendijk en waarover je naar de brug over de Whaa in de rondweg kon wandelen. Op de plattegrond van de beroemde kaartenmaker Joan Blaeu uit 1649 staat die landtong ingetekend (rechtsboven). Daarop staat buitendijkse bebouwing aangegeven; vermoedelijk werd dit Sluziger wijkje 'de Waede' genoemd. In het doopboek van de kerk staan ettelijke kinderen ingeschreven die 'in de waede' zijn geboren.

De schilder had vanaf deze plek een mooi zicht op de Zwartewaterdijk en de Fortresse. Hij laat Zwartsluis zien vanaf waar nu de oversteek van de provinciale weg is bij de Vollenhoofse Poort tot De Weijsberg bij de Staphorstersluis. Op deze afbeelding is het rechter deel (Hasselter Poort) weggeknipt vanwege de beeldverhouding.

Geschilderd door Y. Glas. Ten tijde van het schilderen van dit stuk was Zwartsluis een vesting. De schans (verdedigingswerk) In het midden van het schilderij, met geschut, is daar een onderdeel van. Gezien de toestende gasten in de bootjes is er iets te vieren. Een "welkomstcomité" staat onder de Vollenhoofsche Poort. Heeft de voorstelling iets te maken met de aftocht van de Münsterse troepen van Bommen Berend, in 1674? Zeg het maar.

Van de schilder Y. Glas is nu alleen dit schilderij bekend. Over de oorsprong van het schilderij kwam bij onderzoek van Albert Greveling naar voren dat er een link moet zijn met Emden, in kerkelijk sfeer. In een boedelcatalogus van de plaatselijke prediker Mackay kwam dit schilderij voor. Deze prediker huwde te Zwartsluis met de zuster van chirurgijn/ burgemeester Escher van Zwartsluis (de grootvader van de beroemde kunstenaar). Is via deze persoon een Sluziger schilderij in Emden terechtgekomen en hoe komt het hier weer terug? Dat blijft de vraag.

Bijgaande foto is genomen van het grote schilderij dat op de 1e etage hangt in Sluuspoot.

Albert Greveling/ Thijs Oosterhof

Zwartsluis...ik weet nog hoe het was

In de ochtend van m'n leven ben ik geboren in Zwartsluis op Berkenlaan 5. Onze huisarts woonde aan de overkant van het Wilhelminaplein in de Sportlaan. Het was 23 december 1950 en de auto van de arts stond al vroeg volgepakt klaar omdat het doktersgezin de kerstdagen door wilde brengen in Amsterdam. Ik gooide roet in het eten en meldde mij voordat ze vertrokken. Het vroom dat het kraakte, ik woog 3 pond, maar ik was er. De buurvrouw had al zestien kinderen gebaard en wist van de hoed en de rand om mij aan het drinken te krijgen. De dokter kon met een gerust hart vertrekken. Ik had later weleens het gevoel dat de kinderen van dokter Meijer het mij nog steeds kwalijk namen dat door mijn komst hun uitje naar Amsterdam een aantal uren was uitgesteld, of was dit illusie?

In 1954 kreeg ik een broertje en daar bleef het jammer genoeg bij. Ik was jaloers op grote gezinnen. Gelukkig kwamen er in de loop der jaren wel steeds meer nichtjes en neefjes bij. Alleen in Zwartsluis woonden er al vierentwintig uit vier gezinnen.

De eerste herinnering die diepe indruk op me maakte, was het knippen van m'n amandelen in het ziekenhuis in Zwolle. Ik was toen drie jaar en weet nog dat we vanuit het 'Sophia' met de bus terug naar Zwartsluis gingen en vanaf het busstation werd ik gewoon achter op de fiets bij m'n moeder naar huis vervoerd. Zo ging dat in die tijd.

Toen ik drie-en-een-half jaar was mocht ik naar de bewaarschool aan het Singel. De school was vlakbij en alleen de eerste keer bracht m'n moeder me en voortaan mocht ikzelf naar school. Er was nog nauwelijks autoverkeer. Tijdens mijn kleuterschooljaren verhuisde de school i.v.m. een verbouwing tijdelijk naar een leegstand pand aan het begin van het Kleine Lageland. Als kinderen uit onze buurt namen we de kortste weg dwars over een braak-

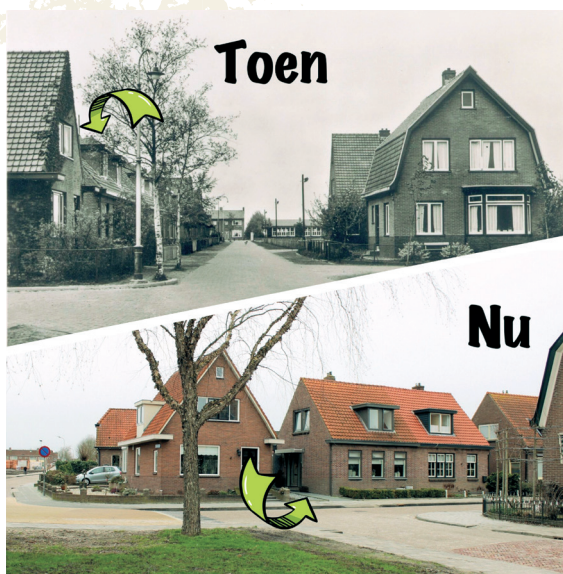
liggend terrein, waar later de Prinsessenbuurt ontstond. We renden dan door het hoge gras met de tintelende geur van koffiestroop van Buisman in onze neus.

De lagere school was ook dichtbij en lag aan het einde van onze straat. Ik heb heerlijke jaren beleefd op de Prinses Wilhelminaschool. Het leven was er gestructureerd. We zaten in lange rijen in houten tweezitsbanken die elk voorzien waren van een inktpot. In de winter snorde de zwarte grote kachel voorin de klas. In klas 4 (groep 6) kregen we een nieuwe leerkracht, meester Pastink. Hij verhuisde na de zomervakantie met ons mee naar de volgende klas. In de eindklas kregen we meester De Vos. Oeps dat was andere koek. Een hoofdmeester met gezag. Hij was vaak ziek. Als kind wist ik zeker dat dat kwam door de vele schoolbordkrijtjes die hij dagelijks at. Toen meester De Vos niet meer kon werken kregen we opnieuw meester Pastink. Een geweldig fijne leerkracht.

Ik herinner me de kinderen in de klas, de kerkklokken die om 12.00 uur beierden, m'n vader die dan thuiskwam om te schaften, juffrouw De Groot op haar fiets en de kar van de schillenboer die elke zaterdagmorgen ratelde op de keien.

*En langs het tuïnpad van m'n vader,
zag ik de hoge bomen staan.
Ik was een kind en wist niet beter,
dan dat dat nooit voorbij zou gaan.*

Ons speelterrein bestond uit de straat, het voetbalveld, een terrein met kuittonnen achter de synagoge in de Baanstraat en het spannende moerasgebied direct achter de school, de trekgaten. Weer of geen weer, we waren bijna altijd buiten. We speelden met een tol, knikkerden, speelden haasje over of bokkie bokkie bè. Ik herinner me natte sokken die gedurende het spel steeds verder

in je laarzen naar beneden zakten en dan als een prop voorin gingen zitten. Ik herinner me de prikkende schaafwonden op m'n knieën. Ik had als kind altijd haast. En dus liep ik niet naar vriendinnetjes of vriendjes, maar rende. Keihard. En dus ging ik ook regelmatig onderuit. Ik herinner me de korstjes die erop kwamen en waar je niet vanaf kon blijven. Zou het ooit goed komen met die gebutste knieën? M'n eerste fiets was een tweedehands groot exemplaar waarvan de trappers waren voorzien van grote houten klossen, een zogenaamde meegroeifiets.

Toen de televisie zijn intrede deed waren er in de beginjaren maar een paar tv's in het hele dorp. Zo keken we met een stuk of tien buurtkinderen elke woensdag- en zaterdagmiddag televisie in het Rusthuis aan de Baanstraat. We mochten dan op hoge stoelen achterin de grote eetkamer zitten. Voor ons stond een hele lange eettafel en heel in de verte zagen we dan Okkie Trooy en zijn avonturen voorbijkomen of Pipo de clown, Mammaloe en Petra. Petra werd in die eerste jaren gespeeld door Petra Barnard. Zij werd later documentairemaakster en predikant en ze preekt af en toe nog in onze wijkkerk omdat ze bij ons in de buurt woont.

Toen ik een jaar of tien was kreeg ik m'n eerste zakgeld. Elke zaterdagmiddag 5 cent. Met vriendinnetjes togen we dan naar Baaie Vinke de visboer in de Kerkstraat. Het stonk er altijd naar rauwe vis en we renden dan ook altijd snel naar 'de tafel' achterin de winkel waar allerlei snoepgoed op stond. Alles 5 cent per stuk; goddelijk snoep zoals: zwart/wit poeder, kauwgom, zuurstokken, jododrop, trekdop, zoethout etc.

Toen later het zakgeld verhoogd werd kochten we af en toe een zakje patat bij cafetaria Leeuw voor 25 cent, 'met' was 30 cent. Ik herinner me ook nog heel goed m'n eerste zakje chips. Wat een heerlijkheid voor 25 cent per zakje.

In de eerste tien jaren van m'n leven verliep alles in het dorp in een gezapig vertraagd ritme. Maar toen kwam er in 1962 een nieuwe burgemeester, dhr. Buijnink. Hij reed in een slee van een auto en zijn echtgenote zag er altijd uit als een koningin. Wauw! Je merkte in het dorp dat de welvaart toenam en er veel gebouwd werd. Hele lange betonnen palen werden de grond in geheid. Het hele dorp schudde soms op de zachte moerasgrond. De Vogelbuurt ontstond en de Nieuwe Sluis breidde uit. De gracht die dwars door het dorp liep werd gedempt en in plaats daarvan kwam een doorgaande weg. Daarmee verdwenen jammer genoeg ook het karakteristieke bruggetje en de muzikentent. En niet onbelangrijk...op zaterdag gingen we voortaan thuis niet meer in de tobbe, de badkamer deed z'n intrede.

*van het eenvoudige leven van ervoor,
van simpele huizen tussen groen
kwamen er betonnen dozen.
Het dorp werd gemoderniseerd*

*En vanaf het tuinpad van m'n vader,
zag ik de hoge bomen staan.
Ik was een kind en wist niet beter,
dan dat dat nooit voorbij zou gaan.*

Ik ging naar de mulo, op loopafstand van ons huis en in de avonduren braken de jaren aan die ik met vrienden en vriendinnen doorbracht in gebouw Vrede. Ik zat er op catechisatie, de meisjesclub van 'Knop tot bloem' (jaja) en vanaf m'n zestiende op de GJV. De jaren zestig waren veel roeriger dan de jaren ervoor. De meeste gezinnen hadden inmiddels een televisie en we maakten ons los van thuis.

In mijn herinnering hadden we elke winter minstens een aantal weken sneeuw en ijs, stonden de ijsbloemen regelmatig op de ramen en hadden we veel schaatsplezier. We sliepen 's nachts onder zware gestikte dekens en maakten ons huiswerk bij de hitte van een roodgloeiend elektrisch straalkachelkje.

In de zomer scheen elke dag de zon. Aan muggen en mietsen waren we gewend, we wisten niet beter. De stilte van zwoele zomeravonden werd slechts onderbroken door muziekvereniging Voorwaarts die met enige regelmaat door de straten marcheerde, om een aubade te brengen aan deze of gene die iets opmerkelijks te vieren had.

De vriendengroep waar-
toe ik hoorde kwam
elke zaterdagavond bij
elkaar in de garage van
het ouderlijk huis van
één van de vrienden.
De spoetnik (een heer-
lijk romig mengsel van
frisdrank exota + suiker
+ koffiemelk) van wel-
eer werd vervangen
door bier en wijn. We
draaiden muziek van de
Beatles, de Bee Gees
etc. en 'schuifelden' tot

| *De 'Trembar'.*

in de late uurtjes...nou ja laat? Na enige jaren werd de garage verruild voor een leegstaand huisje in de Kerkstraat naast slager Batteram. We noemden ons honk 'De Trembar'. Uitgaan naar een disco kenden we nog niet. Wel gingen we af en toe naar een film in de bioscoop in Zwolle. Ach ja...

*Als dorpsjeugd kwamen we wat bij elkaar
in minirok en beatle haar
en joelden mee met beatmuziek.
Ik weet, het was ons goede recht
Die nieuwe tijd, net wat u zegt,
maar het maakt me wat melancholiek.*

In 1972 ben ik verhuisd naar Huizen vlakbij Hilversum, om daar als leerkracht op een basisschool te gaan werken. In 1980 ben ik getrouwd met een eveneens geboren Sluziger en we wonen nog altijd met veel plezier in Huizen. Nadat m'n ouders, schoonouders, ooms en tantes overleden zijn komen we niet zo vaak meer in Zwartsluis. Ik heb er slechts 20 jaren gewoond in de ochtend van m'n leven, maar ondanks dat ik inmiddels in de namiddag van m'n leven ben aangeland voelt Zwartsluis altijd nog als het warme bad van m'n jeugd. Mien man en ik praot'n saam nog altied Sluzigers. Dat gaat vanzelf en we koesteren het dialect.

In 2016 bezochten we met onze kinderen + aanhang de Sluis in het kader van een Memory-Lane. Ons bescheiden ouderlijk huis aan de Berkenlaan lijkt niet meer op het huis van toen, maar de ziel van het huis zit tot in m'n voegen en is een deel van mezelf geworden. En toen ik daar zo stond en...

*vanaf het tuinpad van m'n vader
de hoge bomen nog zag staan.
was ik weer even kind en besepte intens
dat de ochtend van m'n leven voorgoed voorbij is gegaan.*

Roelie Loois-Dragt

*Buismanbank
anno november 2019*

Buismanbank in de schijnwerper

De pas gerestaureerde 78-jarige Buismanbank verdient aandacht in deze Kroniek. Leerlingen werkten hieraan met een mooi resultaat onder begeleiding van het OVG, de Opleidingsvereniging Genemuiden. Burgemeester Bilder knipte jl. 5 september het lint door waarmee de Buismanbank officieel terug is op zijn oude plek aan de Rondweg.

Monument

Het gemeentelijk monument is in 1941 gemaakt om de herinnering aan de plotseling overleden Herman Buisman, die toen samen met Roelof Buisman directeur was van de bekende Buisman-fabriek, levend te houden. In december 1943 werd de bank onder grote belangstelling onthuld. Het meubel werd ontworpen door architect Gouwetor en uitgevoerd door beeldhouwer Gerrit Jan van der Veen uit Amsterdam, in opdracht van de gemeente Zwartsluis. Van der Veen ging in de Tweede Wereldoorlog vol overgave in het verzet. Vooral zijn strijd om aan persoonsbewijzen te komen heeft hem bekend gemaakt.

Standplaatsen

De bank (en de zuil die ook door Van der Veen is gemaakt) stond in 1943 bij de afslag naar de Havendijk en de hoek Nieuweweg. "In het midden van de jaren '50 kwamen de bank en de zuil onder de kastanjeboom in de tuin van de Hervormde Kerk te staan", vertelt Albert Greveling. "Rond 1990 werd de bank gerestaureerd en in 1993 verplaatst naar de plek onder de grote plataan bij het drinkwaterdepot aan de Rondweg, vlakbij de plek waar hij in 1943 is neergezet." De Buismanbank ziet er nu weer uitnodigend uit om erop te gaan zitten. Bovendien gedenkt dit monument Herman Buisman zo op gepaste wijze.

Buisman expositie in Museum Schoonewelle

Van 21 september 2019 tot en met 11 januari 2020 is de expositie 'Een blik op Buisman' te bewonderen. De omvangrijke en boeiende Buisman-verzameling van Freek Kuipers laat zien hoe de 150-jarige Buisman onderneming Zwartsluis op de kaart (symbolisch en letterlijk!) zette. Heeft u al een blik geworpen op deze historische en levendige tentoonstelling?

*Met dank aan Albert Greveling voor zijn informatie.
Afke Oosterhaven*

Buismanbank uit ca 1955 collectie Albert Greveling

Mijn oorlogsjaren

Toen de oorlog in mei 1940 uitbrak, was er bij opa op het terrein nabij de houten schuur waarin de niet courante spullen lagen opgeslagen, door de genie-troepen van het Nederlandse leger een bunker ge-graven, vanwaar men de Hasselterdijk kon bestrijken en zo voorkomen dat de Duitse troepen vanuit Zwolle de Noordwesthoek van Overijssel binnen zouden komen. Dat ze vanaf Meppel zouden komen is ken-nelijk niet gedacht. Ze hebben dan ook geen schot gelost maar zijn in de middag van 10 mei met gezwinde spoed naar Zwolle ver-trokken. Later is in dat gat de sloopschroef onder het zand gestopt om te voorkomen dat de Duitsers die mee zouden nemen. In het begin van de oorlog toen het nog vrij rustig was en ik nog maar een ventje was van goed 7 jaar, kon ik dus nog van harte spelen als ik niet naar school moest. Want ik was in die dagen bij opa in huis en had daar uitgebreide speelmogelijkheden. Zo was ik vaak te vinden in en bij de hijsblok die aan de waterkant stond. Ik klom vaak in de hijsblok en had dan een mooi uitzicht over het water en de omgeving, ook zag ik het als een taak om de kraaiennesten, die de kraaien op de hijs-draden maakten te verwijderen, omdat de aanwezigheid van de nesten niet bevorderlijk was voor de goede werking van de kraan. Ook de oude helling waar eerst de nieuw gebouwde schepen te water gingen, was voor mij een leuk speelplekje. Ik had er namelijk een privéstrandje.

Ook de zandbak die daar in de buurt stond was een mooi plekje. Het was een flinke grote bak gemaakt van oude huidplaten en gevuld met zand waar ik met mijn vrienden mooi in kon spelen. We hebben daar ook een keer een hut in gebouwd van oud hout en met een paar bossen bladriet die achtergebleven waren in een verhuurde praam, konden we mooi een dak maken. Toen er op een keer een oude kachel bij het oud ijzer lag was het een uitdaging van de kornuiten om die kachel in de hut te krijgen en toen er ook een kachelpijp bij lag was het helemaal tof. De pijp werd door het rieten dak gestoken en we hadden een echt huisje met op de grond in het zand een bos bladriet was als vloerbedekking mooi dienst kon doen. Toen op een keer voor een mooi vuurtje kon zorgen was de hut compleet, maar ja het is nooit mooi genoeg. Op een gegeven moment hadden we de vlam in de pijp en dus vloog de hele boel in de hens en was ons honk een verleden speelplaats. We zijn toen in het houtstek bij het kantoor beland en konden daar, omdat het er droog was door de grote overdekking, prachtig verstoppertje spelen. Maar het ging er

wel eens wat ruw aan toe zodat er wel eens een plank brak. Dat werd ons niet in dank afgenomen en dus werden we weggejaagd door oom Anthony. We zijn toen uitgeweken naar een terrein op de Zomerdijk bij de oude kalkovens, waar we een waar eldorado hadden met bomen om in te klimmen en om er schommels in te maken. Ook konden we er naar hartenlust graven om oorlogje te spelen door loopgraven en schuttersputjes te maken die dan weer gecamoufleerd werden door er weer takken van de bomen overheen te leggen. Het was een oud verwaarloosd terrein met een paar kalkovens waar men vroeger schelpen in brandde, zodat er kalk ontstond welke gebruikt werd voor metselwerk en muren stukadoren. Ook waren er zgn. leshuizen waar de kalk in lag uit te harden.

Het was voor ons een waar speelobject, alleen soms ook wel gevaarlijk want er kon zo maar een dakpan naar beneden vallen zoals ik zelf heb ondervonden. Maar geen nood, een vuile zakdoek was voldoende om het bloeden te stelpen en verder rommelden we maar wat aan. Tot er op 13 november 1943 een Amerikaanse bommenwerper boven Zwartsluis in een luchtgevecht met een Duitse jager het onderspit moest delven en gedeeltelijk in het Meppelerdiep terecht kwam. We hadden zomaar een nieuw speelobject, wat wel gevaarlijk was, maar dat beseften we toen nog niet.

We gingen met een laag op het water liggend vaartuigje naar het vliegtuig en struinden van alles bij elkaar, klokjes, metertjes en niet te vergeten stukken aluminium en vliegtuigglas waar we mooie ringen en armbanden van maakten. De munitie die we ook meenamen was achteraf levensgevaarlijk. We waren ondoordacht met ons leven aan het spelen door de granaten die we in een pijpenklem vastzetten en met een spijker en een hamer gingen bewerken. Als we de kogel uit de huls gewrongen hadden strooiden we het buskruit uit op een plaat ijzer en staken het dan in brand. Ook de lichtspoomunitie onderging dezelfde behandeling, alleen werd dan de kogel in het buskruit rechtop gezet, als het dan brandde kwam er mooi Bengaals vuurwerk tevoorschijn, levensgevaarlijk. Maar toen we een keer een granaat, die in de pijpenklem vast stond, op het slaghoedje bewerkten volgde er een enorme knal en een steekvlam. We waren gelukkig wel zo verstandig dat we achter de granaat stonden en over het slaghoedje een natte jute zak hadden. Ik besef echt wel dat we beschermd zijn door onze bewaarder die alle leven leidt. Dit waren de oorlogsjaren die ik op de werf heb doorgebracht.

Verder is er op school nog het één en ander gebeurd. In de derde klas hadden we een leuke meester, v/d Linde, een meester die tegen een grapje kon en zelf ook meedeed, maar als hij zei 'nu is het genoeg', dan was het uit met de pret en moest er gewerkt worden. Hij heeft nog steeds een goede herinnering

bij mij achter gelaten. Maar plots was hij weg en hebben wij hem nooit weer gezien, vermoedelijk is hij ondergedoken voor de bezetter. Ook de hoofdmeester was een reuze fijne meester doe kon vertellen als was je er zelf bij, zoals over Adam en Eva en Daniël in de leeuwenkuil. Wij kregen ook zangles van hem met begeleiding van een viool. Hij was wat kortaf, maar dat was denk ik zijn Friese geaardheid. Helaas was hij ook plotseling weg, maar die is opgepakt en afgevoerd naar Amersfoort naar een strafkamp en later naar een strafkamp in Polen vanwaar hij nooit is teruggekeerd en waarvan ook nooit meer wat is vernomen. Maar zijn portret hangt vandaag de dag nog steeds in de school, dat kenmerkt zijn verbondenheid met Zwartsluis.

Maar het was oorlog en er gebeurde altijd wel wat. Zo moesten op een dag alle in Zwartsluis wonende Joden zich melden bij het busstation met alleen een klein koffertje bij zich, dus ze konden bijna niets meenemen. Zo was op een keer de school gevorderd en konden we niet meer naar school. Niet dat wij dat toen erg vonden maar achteraf hebben we veel gemist omtrent de schoolopleiding. We hadden echter wel vrije toegang tot de school, want de school was alleen gedurende de nacht bezet. Overdag konden wij naar hartenlust ravotten in de laag stro die in een paar lokalen op de grond lag, het werd ons niet in dank afgenomen want het was wel een puinhoop als wij geweest waren. Er kwam dan ook spoedig een wacht bij de school te staan. Voor de veiligheid werd ik maar weer naar opa gestuurd en ben daar gedurende de oorlog ook gebleven. Want ook op de werf gebeurden spannende dingen. Zo kwam er een keer een schipper voor reparatie naar de werf, hij had een Duitse soldaat aan boord die toe moest zien dat de schipper naar Duitse normen het schip verplaatste zonder te saboteren. De bewuste schipper had de pech dat hij 'vergeten' had het oliepeil te controleren, het gevolg was een warmloper wat inhield een gesmolten lagering van een krukaslager. Toentertijd werd een krukaslager uit de motor gedemonteerd en op een vlakke ondergrond opgesteld met een rondhouten prop in het midden, welke ongeveer twee centimeter kleiner was. Dan werd er een vloeibaar gemaakt materiaal (babbits genaamd) tussen het lager en de prop gegoten, wat na afkoeling op een draaibank weer op maat gemaakt moest worden. Maar het was oorlog en er waren geen machinebankwerkers, omdat die tewerkgesteld waren in Duitsland. Dus moest er een oplossing komen voor het kapotte lager. De Duitser die als machinedrijver te boek stond bij de schipper heeft het op zijn manier opgelost. Hij heeft een stuk ronde as op een plaat gelast, het lager ook op de plaat opgesteld en toen de tussenruimte opgevuld met vloeibaar lood vermengd met tin. Toen de zaak was afgekoeld zat alles muurvast. Maar de Duitse bankwerker in de dop liet het er niet bij zitten, maar door kloppen en wrikken kreeg hij het lager in twee gedeelten en kon het pas maken beginnen. Dat gebeurde door met

een schapstaal de overtollige legering weg te schrappen. Na dagen zwoegen is het gelukt en kon de schipper weer verder varen, over sabotage gesproken!!!

Er was steeds controle op het water en toen ik dan ook op een keer met een scheepsluik voor de werf op het water was kwam er een Duitse schnellboot aan, ik kon niet meer terug dus maar snel naar de kant en me verstoppen in een hooiberg bij een boer. Na een paar uur, toen de Duisters de aftocht hadden geblazen, kon ik weer terug. Het was toen niet zo veilig meer voor mij op de werf dus ben ik maar weer bij moeder thuis gaan wonen. Ik kwam nog wel geregeld op de werf, maar werd dan met een mooi smoesje om een boodschap gestuurd, zoals o.a. melk halen op de Velde halfweg Hasselt of een pakje wegbrengen bij een boer ver weg zodat ik maar niets afwist van wat er allemaal afspeelde op de werf. Later wist ik het wel, er moest van alles weggestopt worden voor de Duitsers en daar konden ze geen pottenkijkers bij gebruiken. Na de oorlog ben ik vaak mee geweest om de spullen weer op te halen. Zo waren ook de nieuwe reddingsloepen die bestemd waren voor het schip 'de Cornelis' door het Coenraad sluisje (is nu weg) op een duistere nacht heel stil (want de verrader sliep nooit) weggebracht naar het Zwartewater - Klooster en ik mocht mee om ze weer op te halen. In die tijd hebben de Duitsers ook de boel onder water gezet. De hele polder tussen Zwartsluis en Giethoorn en van Vollenhove tot Meppel, het was één grote watervlakte met hier en daar een eilandje waar meestal een praam lag, van opa, (ook verstoppt) maar in gebruik van onderduikers.

Woonhuis familie Appelo eerste huis links, Sportlaan.

Water in de Berkenlaan door inundatie.

Toen kwam de laatste oorlogswinter, welke de boeken in is gegaan als de 'Hongerwinter' van 1945. We hadden in de Sportlaan het water 15 cm. hoog in huis staan en moesten op de bovenverdieping ons heil zoeken. Het was echt behelpen maar we hebben het overleefd. Een vuurduveltje (een klein kacheltje uit de schuur waar de was op werd uitgekookt) werd met een kachelpijp op één van de slaapkamers verbonden met het rookkanaal. De haard die beneden stond hebben we naar voren kunnen trekken en met vereende krachten op een stapel tegels kunnen zetten, evenals een dressoir, de rest is naar boven gezeuld. Het moest allemaal snel gebeuren want waar het water zo snel weg kwam, ik weet het nog niet. De voordeur kon niet meer dicht, die was opgezwollen door het water en boven konden we ons een beetje afpoedelen bij een soort stortbakje. Als er tenminste water was, want dat werd soms zomaar afgesloten. We hielden er al rekening mee want er stonden altijd een stuk of vier emmers met water klaar. Ook de stroom werd geregeld afgesloten. We deden onze behoeften op een toilettemmer en die werd dan in de nachtelijke uren over het balkonhek gelegd. Mijn broer Adriaan was bij de tantes en kuurde vanwege tuberculose en mijn zus Hennie had werk genoeg om de kachel aan te houden en eten klaar te maken. Tot dat ook niet meer ging. Er werd een gaarkeuken opgericht en daar kon je één keer per dag naar toe lopen over een vlonder dat midden door de straat liep, een vlonder op wankel opgestapelde tegels. Als je elkaar tegenkwam moest je elkaar vastpakken en zo om elkaar heen draaien. Stel je eens voor, je loopt met een pannetje eten over de planken en er komt je iemand tegemoet. Het ging als volgt, het pannetje werd op der plank gezet en voorzichtig een eindje weg geschoven,

dan pakte je elkaar bij de schouders en draaide om elkaar heen. Toen broer Roelof op een keer aan de beurt was om eten te halen kwam hij op de terugweg iemand tegen. En of het nu kwam door de harde wind die er stond of door het gestuntel, wij hadden geen warm eten, het lag in het water. Hennie is toen nog een keer heen geweest en heeft nog een maaltijd gekregen. Om toch een beetje warmte te creëren haalden we hout weg van de hoger gelegen stukken grond waar geen water stond en wel bomen. Toen het ging vriezen hebben we hout uit de trekaten gehaald. We haalden stammetjes van berken, elzen en essenhout, de afgezaagde stammetjes werden op een slee geladen welke ik geleend had. Het transport ging wel, maar het op gang brengen dat was een probleem, de slee was n.l. min of meer vastgevroren en moest door wat heen en weer wrikken loskomen. Vervolgens moest hij vooruit geduwd worden, maar wij als min of meer ondervoede kinderen kregen geen beweging in de slee. Gelukkig hadden we genoeg touw bij ons, dat ik aan de slee en aan een boomstronk vastgezet had. Ik ging midden tussen slee en boomstronk staan en trok het touw naar boven waardoor de slee in beweging kwam en dus naar huis gebracht kon worden. Alleen hield Adriaan de slee niet in beweging en daar stonden we weer, nog een keer dezelfde procedure en toen gelukte het wel. Bij huis werd het hout in de kamer beneden gelegd en in stukken gezaagd, daarna werd het hout gekloofd en naar boven gebracht waar het om de kachel opgestapeld werd om te drogen. Je stond dan op blote voeten in het water, maar koud, welnee. We hebben ons wel zes keer aan het hout gewarmd. Eerst kappen, toen ophalen, daarna sjouwen en zagen, vervolgens kloven en naar boven brengen, tot slot konden we gaan zitten en denken dat we het warm hadden. Ik weet het niet meer maar we hebben ons gered, maar vraag niet hoe.

Zo hadden we een oude fiets op de vloer vastgezet met spijkers en ijzerdraad en hadden een zware dynamo, van een bakfiets, op het frame bij het achterwiel gemonteerd. Door nu de trappers rond te draaien hadden we licht vanuit een koplamp. Later hadden we een accu en werd de stroom opgeslagen zodat we iets meer comfort hadden. Overdag werd er om de beurt een poos aan de trappers gedraaid zodat we in de avonden een klein lichtje hadden en een spelletje konden doen en sterke verhalen vertellen, maar dat vond moeder niet zo leuk dus gingen we maar vroeg naar bed. Het brood haalden we bij de bakker, het was grijs en hard. De boter maakten we zelf van de melk die we bij de boeren haalden, beleg bestond uit wat suiker of als we geluk hadden wat kaas, maar alles was op de bon dus mondjesmaat.

*Uit de memoires van Cor Appelo
met toestemming van zijn vrouw Alie Appelo.*

5 september 1944

Dolle Dinsdag in de SLUUS

Zou het dan toch waar zijn? Vier en een half jaar waren de Duitsers de overheersers. Maar nu – drie maanden na 6 juni 1944, D-day! – hadden de gealliëerden (Amerika, Engeland, Canada) een groot deel van Frankrijk, België en ook zuid Nederland al bevrijd. Limburg, Noord Brabant konden de vlaggen al uitsteken. Ze kwamen er vast en zeker aan. De bevrijding was aanstaande. Arnhem was al bijna ingenomen. Als het zo snel ging, was de dag van bevrijding bijna werkelijkheid.

Die dag – 5 september 1944 - gonsde het in de Sluus van de verhalen. Het zou nu niet meer lang duren voordat de gehate bezetters het land verlaten hadden. “Bevrijd zijn!” kwam er aan. Overal kon je een Duitse soldaat tegenkomen. Je kon zo maar aangehouden worden, ondervraagd, gefouilleerd. Fietsen – voor zover er nog waren – werden gevorderd. Om de kleinste kleinigheid – zo gingen de verhalen – werd je bestraft.

Zou het dan nu gebeuren? 's Middags was het al een heen en weer getrek van Duitse legerauto's, marcherende Duitse soldaten. In het Buitenkwartier, Achterdewal, in de Kerkstraat. Onrust in het dorp. Tegen een uur of vijf kwam er ook nog een Duitse Wehrmachtbot de haven binnenvaren. Soldaten hadden een paar uur daarvoor een deel van de Havendijk leeg gemaakt. Wat ging er nu komen?

Bij de Kolksluis mocht niemand meer komen. De soldaten wezen iedereen terug. Wie vanuit de Schaanse naar ergens over de brug moest zijn werd doorgelaten. Dat nog wel. Verder was er geen Sluziger meer te zien. Bang. Ieder was in zijn eigen huis. Geen radio, geen burens of kennissen die nog wat nieuws wisten. Wat was er toch aan de hand? De spertijd begon om acht uur 's avonds. Niemand mocht meer op straat. Toen was het helemaal stil. Ons gezin Ridderinkhof trok naar de “mooie” kamer boven de winkel. Uitzicht over de Havendijk en het Zwartewater. De Wehrmachtbot werd scherp in de gaten gehouden.

De jongens Jan (14), Henk (12), Wim (11) kregen de waarschuwing: als je door het raam een Duitser ziet, bukken en stil zijn. Vader Herman (41) durfde zo af en toe over de hoofden van de jongens te kijken, maar was ook veel beneden om op de winkel en werkplaats te letten. Hij hield de Schaanse in de gaten. Voor, bij de winkel, de Stationsweg en achter, bij de werkplaats, de Kerkstraat.

Moeder (37) zat met Herman (8), Gré (6) en Jannie (3) op de divan. Probeerden ook nog wat mee te krijgen van wat buiten ging gebeuren. Toen .....Duitse auto's op de Havendijk. Een paar zelfs. Vlakbij de boot stopten ze. Aan de uniformen te zien hoge omes. Vrouwen en kinderen erbij. Koffers, kisten, dozen, alles over de loopplank. Vluchten voor de vijand! Die kwam! Dat was bijna zeker. De trossen werden losgegooid. Daar ging de VIJAND. Langzaam los van de wal, richting Genemuiden. Op dat moment begon mijn moeder heel zacht te zingen en wij deden nog zachter mee :

"Wilhelmus van Nassouwe, ben ik van Duitsen bloed"

BEVRIJD

Eventjes mochten we dat denken. De volgende dag, na Dolle Dinsdag, waren de Duitsers weer terug. De opmars van de Geallieerden stakte bij Arnhem. Het was jammer dat de oorlog voor de Sluus nog meer dan zeven maanden moest duren.

14 april 1945 was onze bevrijdingsdag.

*Herman Ridderinkhof 1936
Febr. 2019*

17 november 1944

in de SLUUS

Hoe het bericht in de Sluus is gekomen, weet ik niet. In de polder (N.O.P.) was een grote razia gehouden. 's Morgens in alle vroegte waren de toegangswegen van de polder afgezet. De Duitsers trokken met veel manschappen naar de barakkenkampen en hielden tegelijkertijd een klopjacht in de rietvelden. 1800 onderduikers werden gearresteerd. De polderdirectie kon nog zo'n 400 arbeiders vrijpraten. Het ontginnen van de nieuwe polder moest immers doorgaan. 400 anderen hebben nog kans gezien te vluchten. Die overgebleven 1000 werden bij Vollenhove verzameld. Lopend naar Meppel! Onder bewaking van bewapende Duitse soldaten. In kolonne liepen ze. Aan beide zijden soldaten met het geweer in de aanslag. Ontsnappen was er niet bij. De Oldenhof, de Krieger, de Noordigerdijk om dan door Zwartsluis te lopen.

Één van die duizend was de Sluziger ome Henk Mouwe (24). Broer van mijn moeder. Verloofd met Jelt de Graaf uit het Buitenkwartier. Hij werkte bij mijn vader in de schoenmakerij, maar zag in 1944 geen andere mogelijkheid dan onder te duiken. Meehelpen met het ontginnen van de nieuwe polder was beter werk dan arbeid verrichten voor de Moffen. De kans om de oorlog als jong kerel dan door te komen was redelijk groot.

Nu kwam Henk Mouwe op bekend terrein. Wie had ooit kunnen denken dat hij in zo'n vijandige kolonne de Sluus zou binnen lopen.

Het hele Buitenkwartier door met alle bochten. De bewoners keken bang vanachter de raampjes hoe ze voorbij trokken. Buiten staan mocht niet. De bewaking was scherp.

Het huis van De Graaf had gelukkig een portiek. Jelt en haar ouders hadden zich daar een beetje verdekt opgesteld. Telkens even om het hoekje kijken. Bij bakker De Goede zag ze hem aankomen. Aan de goede kant! Zo zag ze kans nog een paar passen met haar Henk mee te lopen, een pakje brood toe te stoppen. Een Duitse soldaat joeg haar terug. Ze riep: "Moeder is bij Riekien." Dat knoopte Henk in de oren. Ze zouden dus langs de werkplaats lopen. Hoe pak ik dit aan om mijn moeder te spreken?

Bij het busstation had hij het gewaagd een meelopende Duitse soldaat aan te spreken. Op zijn boerenkool Duits dat hij een paar bochten verder zijn oude moeder, die nog maar een paar jaar weduwe was, graag even wilde begroeten. Zou ik haar even kunnen zien? Zijn mooie bruine ogen en eerlijk gezicht...

Toen ze Kerkstraat introkken, de schoenmakerswerkplaats zagen, wees rome Henk: DAAR! Goed, ik blijf hier staan en schiet als je vlucht. In de gang stonden opoe, moeder en vader en in de open keukendeur de jongens. Een warme knuffel, een extra pakje brood, een paar woorden. Daar ging hij weer. Welke toekomst lag in het verschiet?

De vader van Jelt en mijn vader hebben contact gezocht met de Duitse voorman in de Sluus. Niet onwillend stuurde hij hen door naar die en die hooggeplaatste leider in Meppel. Per fiets werd die rit ondernomen. Daar hoorden ze al gauw in welke gebouwen de onderduikers waren en ook waar het kantoor van de leider was. Dat was blijkbaar niet een brute kerel. Het argument dat Henk eigenlijk kostwinner was, omdat zijn vader twee jaar geleden plotseling was overleden, kreeg begrip. Henk kreeg een officieel bewijs dat hij een vrij burger was. Later had hij het over "één van de moeilijkste perioden van zijn leven".

Herman Ridderinkhof 1936

Van de penningmeester

Beste lezers en lezeressen,

Wij zijn blij, dat er veel mensen zijn, die graag de Kroniek ontvangen en lezen. Veel jaren hebben wij geen aanleiding gezien, om de tarieven van lidmaatschap, abonnementen en verzending te herzien. Jammer genoeg moeten we nu een maatregel nemen, die erin voorziet, dat we kostendekkend kunnen blijven. Door met name de sterk gestegen verzendkosten, hebben we als bestuur moeten besluiten het tarief van het lidmaatschap van de vereniging met ingang van 1 januari 2020 te verhogen van € 17,50 naar € 20,00 per jaar.

We verzoeken de leden, die een automatische betaling doen het af te schrijven bedrag te verhogen. De overige leden ontvangen een nota met het aangepaste bedrag, dat ze op de voor hen gebruikelijke manier kunnen betalen.

*Namens het bestuur,
Martin Schuite, penningmeester*

De **Sluziger Kroniek** is het verenigingsorgaan van de **Historische Vereniging Zwartsluis**. Het verschijnt in de regel driemaal per jaar: in april, september en december. De redactie ontvangt graag kopij voor het blad van of via leden van de vereniging; in te zenden naar het correspondentieadres of het e-mailadres van de vereniging (zie onder).

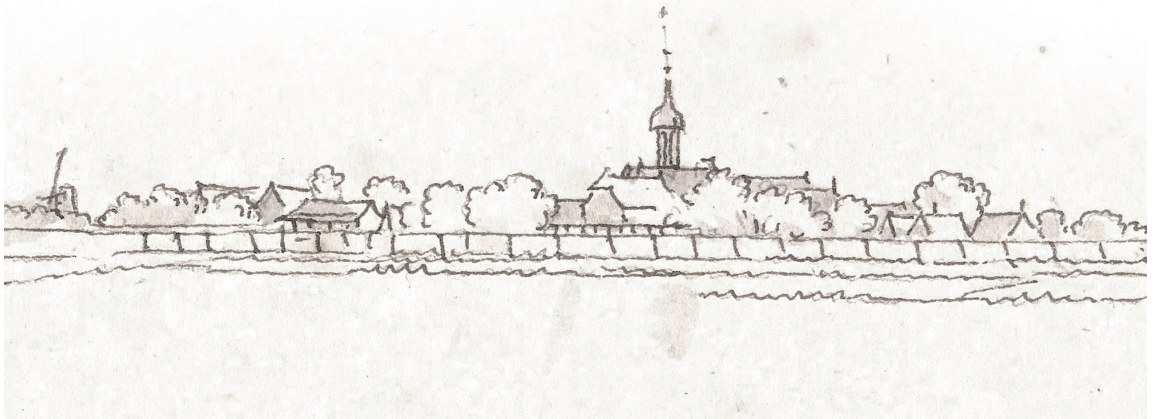
- Bestuur van de vereniging:** Cees Berens, *voorzitter*
Geke Francoise, *secretaris*
Martin Schuite, *penningmeester*
Jan Schraa, *ledenadministratie*
Thijs Oosterhof, *archiefbeheer*
- Redactie Kroniek:** Geert Doosje, *eindredacteur*
Corina Berens
Geke Francoise
Thijs Oosterhof
- Ereleden:** Z. Dekker-Schurink
J. Ridderinkhof
- Correspondentieadres:** Historische Vereniging Zwartsluis
Handelskade 25
8064 DV Zwartsluis
- Archieflocatie:** Handelskade 2 (aan de Grote Kolksluis;
bezoek op afspraak)
- Email:** info@historiezwartsluis.nl
- Website:** www.historiezwartsluis.nl
- Contributie:** € 15,- per jaar
€ 20,- per jaar voor buitenleden
- Bankrekening:** IBAN: NL91 SNSB 0940 9022 06
BIC: SNSBNL2A SNS BANK NV
T.n.v. Penningmeester HV Zwartsluis
Tel. nr. Penningmeester 038 3866228

De penningmeester verzoekt u bij het overmaken van de contributie ook uw adresgegevens te vermelden.

Verantwoordelijkheid Kroniek

Aan de artikelen en rubrieken wordt de grootst mogelijke zorg besteed. Door de redactie wordt geen enkele aansprakelijkheid aanvaard omtrent onjuistheden en/of fouten in door derden aangeleverde artikelen. Zij behoudt zich het recht voor artikelen zonder opgave van reden in te korten of tekstuele wijzigingen aan te brengen.

Het overnemen van welk deel ook van de inhoud van de Kroniek of van foto's is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

De historische vereniging Zwartsluis, opgericht in 1990, streeft ernaar het historisch waardebesef en de kennis over het erfgoed van Zwartsluis te bevorderen in allerlei vormen, onder haar leden en andere geïnteresseerden.

Vormgeving en opmaak:
Rudi Dekker | Grafische Vormgeving, Zwartsluis
www.ruid Dekker.nl

